

ДИНАМІКА РОЗВИТКУ СФЕРИ ЗВ'ЯЗКУ
ТА ІНФОРМАТИЗАЦІЇ В УКРАЇНІTHE DEVELOPMENT OF COMMUNICATION
AND INFORMATION SPHERE OF UKRAINE

Досліджена динаміка розвитку сфери зв'язку та інформатизації України та виявлено причини гальмування розвитку галузі. Запропоновано шляхи удосконалення та стимулювання інноваційної діяльності у сфері зв'язку та інформатизації України в умовах інтеграційних процесів.

Ключові слова: сфера зв'язку та інформатизації, послуги зв'язку, криза, стратегія, інновації.

Исследована динамика развития сферы связи и информатизации Украины и выявлены причины торможения развития отрасли. Предложены пути совершенствования и стимулирования инновационной деятельности в сфере связи и информати-

зации Украины в условиях интеграционных процессов.

Ключевые слова: сфера связи и информатизации, услуги связи, кризис, стратегия, инновации.

The dynamics of the development of communication and information sphere of Ukraine is considered. The author studies the reasons for the recession of this industry. The ways of improvement and stimulation of innovative activity in the sphere of communication and information of Ukraine in conditions of integration processes are suggested.

Key words: communication and information sphere, communication's services, crisis, strategy, innovation.

УДК 338.47

Гальцова О.Л.

д.е.н., професор,
завідувач кафедри економічної теорії,
національної та міжнародної економіки
Класичний приватний університет

Постановка проблеми. Прояв проблем фінансово-економічної та суспільно-політичної кризи для України сьогодні є надзвичайно актуальною. Не минули прояви одну з провідних сфер – сферу зв'язку та інформатизації. Оскільки ця сфера є посередником в діяльності бізнес-сектору, органів державного і місцевого управління та самоврядування, а також спілкування громадян. Кризові явища в державі суттєво впливають на діяльність підприємств сфери зв'язку та інформатизації.

За даними [1] «...Особливістю сучасних викликів для становлення інформаційного суспільства в Україні є невизначеність процесів державного регулювання розвитком інформаційної інфраструктури електронного урядування та інших сучасних технологій інформаційного суспільства».

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

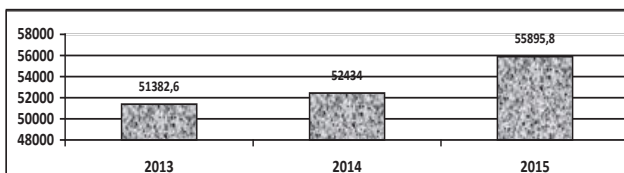
Проблемам щодо розвитку інформаційного суспільства та інформатизації приділяється багато уваги в дослідженнях як зарубіжних, так і вітчизняних науковців. Ці питання досліджували І. Бачило, І. Жилияєв, І. Масуда, І. Мелюхін, Г. молян, А. Соколов, А. Соловійов, О. Тоффлер, А. Урсул та інші. Особливе значення мають роботи А. Семенченка [2; 3], в яких знайшли відображення «...не тільки теоретичні питання електронного урядування, а й практика їх безпосереднього впровадження в державному управлінні України».

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Для України сьогодні основними проблемами розвитку телекомунікаційних мереж є: виникнення технологічних та організаційних проблем взаємодії на території України між телекомунікаційними мережами; погіршення сталості функціонування мереж на території проведення антитерористичної операції та на тимчасово окупованих територіях; відсутність Національного центру оперативного-технічного управління мере-

жами телекомунікацій України; низька ефективність управління мережею зв'язку загального користування України; у сільській, гірській місцевості і депресивних регіонах нерівномірність забезпечення споживачів телекомунікаційними послугами та послугами широкосмугового доступу до Інтернету; ускладнення доступу до служб екстреної допомоги населенню; незаконно створені на тимчасово окупованих територіях суб'єкти господарювання, що не зареєстровані згідно з законодавством України, та які не мають права здійснювати діяльність у сфері телекомунікацій з використанням частотного та номерного ресурсів ТМЗК України; нерегульованість питання забезпечення недискримінаційного доступу операторів та провайдерів телекомунікацій до елементів інфраструктури об'єктів будівництва, транспорту, електроенергетики тощо.

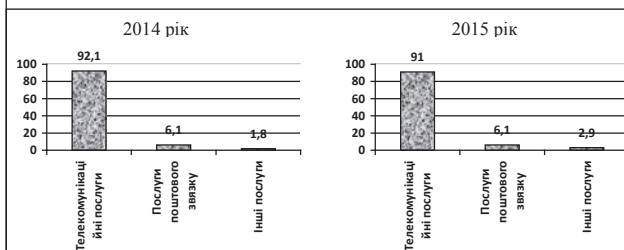
Постановка завдання. Головною метою цієї роботи є дослідити сучасний стан розвитку сфери зв'язку та інформатизації України та виявити причини гальмування розвитку галузі. Запропонувати шляхи удосконалення та стимулювання інноваційної діяльності у сфері зв'язку та інформатизації України в умовах інтеграційних процесів.

Виклад основного матеріалу. Щодо аналізу стану та тенденцій розвитку ринків послуг зв'язку, за даними [4], то можна побачити, що «...у 2015 році доходи від надання послуг зв'язку склали 55895,8 млн. грн., що на 6,6% більше ніж за 2014 рік. Доходи від надання телекомунікаційних послуг у 2015 році склали 50851,8 млн. грн., що на 2560,9 млн. грн. більше ніж у 2014 році, в той же час доходи від послуг поштового зв'язку зросли на 210,2 млн. грн. та склали 3 426,0 млн. грн., доходи від інших послуг зв'язку у звітному році збільшились до 1 618,0 млн. грн.». Графічно це має такий вигляд (рис. 1).

Рис. 1. Динаміка доходів від населення послуг зв'язку 2013-2015 рр., млн. грн.

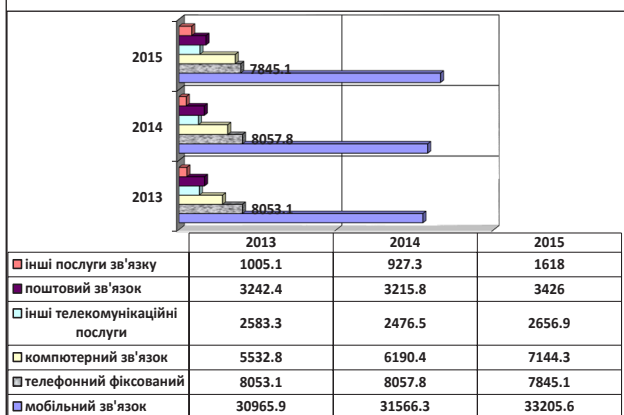
В структурі доходів від надання послуг зв'язку, за даними [5], «...питома вага доходів від надання телекомунікаційних послуг зменшилася від 92,1% за підсумками 2014 року до 91,0% у 2015 році. Разом з тим, питома вага доходів від надання послуг поштового зв'язку залишилась незмінною на рівні 6,1%. Частка доходів від надання інших послуг збільшилась на 1,1%». Графічно це має такий вигляд (рис. 2).

Рис. 2. Структура доходів від надання послуг зв'язку у 2014-2015 рр.,%

Основними сегментами на ринку послуг зв'язку залишаються мобільний, телефонний фіксований та комп'ютерний зв'язок, спільна частка яких у загальних доходах від надання послуг зв'язку за підсумками року склала 94,7%.

За даними [6] «...доходи від надання послуг мобільного зв'язку та комп'ютерного зв'язку демонструють тенденцію до збільшення протягом останніх трьох років, так доходи від надання послуг комп'ютерного зв'язку зросли на 29,1%, а доходи від послуг мобільного зв'язку зросли на 7,2% у період з 2013 по 2015 роки». Графічно це має такий вигляд (рис. 3).

Рис. 3. Динаміка доходів від надання різних видів послуг зв'язку за 2013-2015 рр., млн.грн.

Можна зробити висновки, що для ефективного розвитку ринків послуг зв'язку та інформатизації було зроблено багато, а саме :

- впровадження телекомунікаційних мереж рухомого (мобільного) зв'язку третього покоління (3G), в результаті чого операторами телекомунікацій ТОВ «Астеліт», ПрАТ «МТС Україна» та ПрАТ «Київстар» отримано ліцензії на користування радіочастотним ресурсом України на строк 15 років;

- підвищення попиту споживачів на мультимедійні конвергентні телекомунікаційні послуги;

- широке впровадження технологій абонентського доступу створили ефективні умови для надання державним органам, суб'єктам господарювання різних форм власності та громадянам сучасних інформаційно-телекомунікаційних послуг в сферах охорони здоров'я, освіти, сільського господарства, торгівлі, фінансів, управління комунальним господарством, в тому числі надання широкопasmового та високошвидкісного зв'язку при організації доступу до Інтернету, взаємодії (machine-to-machine);

- запровадження операторами різноманітних пакетів послуг і тарифних планів із об'єднанням послуг голосової телефонії, доступу до Інтернету та телебачення, зокрема організацією безлімітного доступу до популярних соціальних мереж та інформаційних ресурсів, збільшенням обсягів послуг доступу до Інтернету та програм цифрового мовлення тощо.

Протягом 2015 року нормотворча діяльність НКРЗІ у сфері зв'язку була спрямована на забезпечення виконання зобов'язань, передбачених Угодою про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом (ЄС), Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони.

Сьогодні, одним з найважливіших пріоритетів України є розвиток інформаційного суспільства, в якому відбувається вся сукупність суспільних відносин у різних сферах людської діяльності на засадах широкого використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), що дає змогу кожному створювати інформацію, накопичувати знання та мати вільний доступ до них, можливості для їхнього розповсюдження і використання з метою суспільного прогресу та особистого інтелектуального зростання.

За даними Всесвітнього економічного форуму (World Economic Forum) [7; 8] «...у 2015 році за Індексом мережевої готовності (WEF Networked Readiness Index) Україна посіла 71 місце з 143 країн світу (у 2014 році – 81 з 148 країн). За Індексом технологічної готовності у 2015 (WEF Technological Readiness Index) Україна посіла 86 місце із 140 країн (у 2013 році 94 місце з 148 країн). За Індексом розвитку електронного уряду ООН (The

UN Global E-Government Development Index) у 2014 році Україна посіла 87-ме місце у світі серед 193 країн-членів ООН (у 2012 році в рейтингу Україна посідала 68 місце із 190 країн). За Індексом

розвитку Інтернет 2014 (The Web Index) Україна посіла 46 місце з 86 країн світу. Цей індекс розроблений у 2012 році та є комплексним показником, що характеризує рівень впливу Інтернет на різні

Рис. 4. Алгоритм активізації інноваційного розвитку сфери зв'язку та інформатизації України

Джерело: розроблено автором

сфери суспільного життя за різними параметрами, об'єднаним в чотири основні групи: проникнення, свобода і відкритість, якість контенту, права та можливості. У минулих роках Україна не включалась до списку країн світу, що приймають участь у рейтингу. За Індексом розвитку ІКТ відповідно до Звіту МСЕ «Вимірювання інформаційного суспільства 2015» Україна посіла 79 місце з 167 країн (відповідно до Звіту МСЕ за 2014 рік – 73 місце з 166 країн світу). За даними цього Звіту частка користувачів мережі Інтернет в Україні складає 43,4%; частка домогосподарств, що мають комп'ютери – 52,4%; частка домогосподарств, які використовують Інтернет – 43,0%».

За експертними даними [9] «...сукупний обсяг світового ринку ІТ перевищує два трильйони дол. США». Загальний обсяг українського ІТ – ринку в 2015 році склав приблизно 850 млн. дол. США (без урахування послуг аутсорсінгових компаній, які надають послуги зарубіжним клієнтам)».

Основні показники розвитку сфери ІТ в Україні за даними [10]: обсяг реалізованих послуг у сфері інформатизації – 24,74 млрд. грн., що на 44,5% більше ніж за 2014 рік; обсяг реалізованої промислової продукції за видом діяльності «Виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції» – 7,05 млрд. грн., що на 2,8% менше ніж за 2014 рік; обсяг експорту комп'ютерних та інформаційних послуг – 1,16 млрд. дол. США, що на 7,2% менше ніж за 2014 рік; імпорт комп'ютерних та інформаційних послуг – 260,9 млн. дол. США, що на 10,1% менше ніж за 2014 рік; освоєно капітальних інвестицій у програмне забезпечення та бази даних на суму 4,25 млрд. грн. (1,7% від загального обсягу освоєних капітальних інвестицій за видами активів), що більше на 33,6% ніж за 2014 рік; обсяг капітальних інвестицій за видом економічної діяльності «Комп'ютерне програмування та надання інших інформаційних послуг» – 940,8 млн. грн., що більше на 39,1% ніж за 2014 рік; обсяг капітальних інвестицій за видом промислової діяльності «Виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції» – 383,8 млн. грн., що на 30,7% більше ніж за 2014 рік; обсяг залучених в економіку України прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу) в підприємства за видом економічної діяльності «Інформація та телекомунікації» станом на 31.12.2015 року – 2,31 млрд. дол. США або 5,3% від загального обсягу прямих іноземних інвестицій, що на 28,1% більше ніж на початок 2015 року; кількість абонентів мережі Інтернет – 6,09 млн. чол., що на 3,4% більше ніж за 2014 рік; середньомісячна заробітна плата штатних працівників становила 7112 грн. за видом економічної діяльності «Інформація та телекомунікації» та 4619 грн. за видом економічної діяльності у промисловості «Виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції».

За оцінками аналітичної компанії IDC [11] внутрішній ІТ-ринок України, який у минулому році скоротився на 48%, продовжує падати і зараз. Постачання обладнання (без урахування смартфонів і телефонів) впало на 46%, продаж програмного забезпечення – на 32%, ІТ-послуги – на 29%. Згідно з прогнозами у 2016 році буде відбуватися поступове відновлення ІТ-ринку, який зросте на 21%, а в 2017 – ще на 23%.

Що стосується такого сегменту вітчизняного ІТ-ринку як послуги центрів обробки даних (далі – ЦОД), за останніми даними експертів видання «Мережі та бізнес» [12] в Україні нараховувалось 36 фізичних ЦОД, що надають комерційні послуги (у 2014 році в Україні загальна кількість комерційних ЦОД склала близько 35 одиниць). Більше 20 майданчиків (в т.ч. всі найбільші) розташовані в м. Києві, п'ять в Харкові, інші – в Одесі, Дніпропетровську, Вінниці, Миколаєві та Львові. Крім того, в Україні працюють більше десяти віртуальних операторів, що не мають своєї інженерної інфраструктури.

Одним з найвагоміших досягнень країни в ІТ-сфері за останні кілька років вважається розвиток ІТ – аутсорсінгу. На сьогоднішній день – це найбільш розвинена сфера в порівнянні з іншими сегментами. Більше 80% всіх аутсорсінгових ІТ-компаній України працюють на зовнішні ринки. Більшість клієнтів компаній, виходять на українських розробників з Європи 67,7% і Північної Америки та Австралії – 56,7%.

За різними оцінками [13] «...в Україні нараховується до 4000 ІТ – компаній. 85% компаній – це малі та середні компанії, з чисельністю персоналу менше 80 осіб. Основна частина компаній розташована у великих містах України: Києві (44,9%), Харкові (18,7%), Львові (9,3%), Дніпропетровську (8,2%) і Одесі (5,5%)».

Забезпечення активізації інноваційного розвитку сфери зв'язку та інформатизації зводиться до сприяння максимально узгодженій взаємодії всіх елементів інноваційного процесу. У цьому контексті особливого значення набуває розробка концептуальних засад активізації інноваційного розвитку сфери зв'язку та інформатизації України в контексті євроінтеграції (рис. 4).

Висновки з проведеного дослідження. Узагальнюючи вищевикладене, можна зробити висновки, що, все це, а саме ефективне використання можливостей, що надаються новими технологіями зв'язку, надійними широкосмуговими мережами та впровадження інноваційних користувальницьких додатків створює базис для: поліпшення інфраструктури зв'язку і інформатизації країни, що створює основу для надання нових сервісів для обслуговування користувачів; підвищення ефективності державного управління господарством і соціальною сферою; прискорення інформаційного обміну,

поширення електронних сервісів та появи нових форм комунікацій населення і підприємств, з іноземними партнерами, органами державної влади, службами, медичними та освітніми установами.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.kmu.gov.ua.
2. Семенченко А. І. Організаційно-правові механізми державного управління розвитком електронного урядування в Україні в контексті інформаційної безпеки та інтеграції в ЄС / А. І. Семенченко // Наука і оборона. – 2013. – № 3. – С. 15–20.
3. Семенченко А. І. Організаційно-правові механізми державного управління розвитком електронного урядування в Україні: порівняльний аналіз та науково-методологічні підходи щодо їх удосконалення / А. І. Семенченко // Вісник НАДУ. – 2013. – № 1. – С. 55–74.
4. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
5. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
6. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
7. The Global Competitiveness Report 2013-2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2013-14.pdf.
8. The Global Competitiveness Report 2014-2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www3.weforum.org/docs / WEF_GlobalCompetitivenessReport_2014-15.pdf](http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2014-15.pdf).
9. Офіційний сайт Глобальної федерації рад з конкуренто – спроможності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://thegfcc.org>.
10. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
11. Сазонова С.В. Адаптація організаційно-економічного механізму управління телекомунікацій – ними підприємствами до умов кризової економіки / С.В. Сазонова // Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії. – 2016. – Випуск 6-1(06). – С. 142–145.
12. Офіційний сайт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.sib.com.ua/arhiv_2015/2015_3/statia_2/statia_2_3_2015.htm.
13. Охота В. Конкурентоспроможність України на світовій економічній арені / Віталій Іванович Охота // Економічний аналіз: зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: В. А. Дерій (голов. ред.) та ін. – Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2015. – Том 19. – № 1. – С. 84-90.